

COMUNICAT

privind

Observațiile și propunerile Asociației Traducătorilor din România

cu privire la

Proiectul de lege privind traducătorii și interpreții judiciari

Asociația Traducătorilor din România, în numele traducătorilor și interpreților pe care îi reprezintă, a luat act de conținutul Proiectului de lege privind traducătorii și interpreții judiciari, precum și de expunerea de motive și de completările ulterioare, publicate pe site-ul Ministerului de Justiție spre dezbatere publică. După analizarea conținutului proiectului de lege menționat anterior, membrii Asociației Traducătorilor din România au înaintat ATR o serie de observații și propuneri pe care le-am analizat atent și de care am ținut cont în redactarea prezentei.

Reformarea și modernizarea profesiei de traducător și interpret judiciar

Asociația Traducătorilor din România consideră laudabile și oportune intențiile Ministerului de Justiție de a reforma din temelii profesia de traducător și interpret pentru mediul judiciar. Considerăm că asigurarea unor servicii de traducere și de interpretare judiciară eficiente și adecvate din punct de vedere calitativ garantează caracterul echitabil al procedurilor judiciare, precum și o asistență lingvistică de calitate care să le permită persoanelor suspectate sau acuzate care nu vorbesc sau nu înțeleg limba procedurală să își exercite pe deplin dreptul la apărare.

Ministerul de Justiție și-a asumat responsabilitatea asigurării unui cadru legal corespunzător desfășurării în bune condiții a activității traducătorilor și interpreților judiciari. Din nefericire, Ministerul de Justiție nu a reușit, până în prezent, să se achite de această datorie față de cetățenii români. Din păcate, legislația în vigoare (în mod special, Legea 178/1997 și regulamentul de aplicare a acesteia) a condus la eliberarea, pe criterii minimale, a unui număr de autorizații care depășește cu 2800% potențialul pieței autohtone (conform [The status of the](#)

[translation profession in the European Union](#), p. 30, Tabel 1) și a creat numeroase disfuncționalități pe piața traducerilor autohtonă.

Asociația Traducătorilor din România îndeamnă Ministerul Justiției să analizeze atent cauzele care au condus la apariția unor disfuncționalități în activitatea de traducere și interpretare judiciară, printre care se numără birocrăția sufocantă, dar și pasivitatea Ministerului Justiției și lipsa de cooperare cu mediul profesional și cu alte organisme ale statutului, care a permis extinderea atribuțiilor traducătorului autorizat în sfere specializate în care ar fi preferabile servicii de traducere și interpretare prestate de traducători specializați în diferite domenii (medical, tehnic etc.). Din acest punct de vedere, alte tipuri de traducători (specializați în diferite domenii, literari etc.), terminologi, revizori și interpreți de conferință care își desfășoară în mod legal activitatea pe piața liberă au subliniat faptul că nu este de dorit o imixtiune a Ministerului Justiției în activitatea lor profesională. Sperăm că Ministerul Justiției va înțelege cauzele care au condus la aceste disfuncționalități și că ele vor fi evitate în viitor.

De asemenea, considerăm că este dezirabilă o evaluare a diferitelor acte legislative care impun necesitatea serviciilor de traducere efectuate de un traducător autorizat în baza L178 /1997 și analizarea oportunității lor. Considerăm că în multe cazuri, traducerea unor documente tehnice, medicale sau de altă natură poate fi efectuată de către alte tipuri de traducători.

Din nefericire, proiectul de lege nu conține prevederi de natură să modernizeze activitatea de traducere și interpretare în mediul judiciar. De exemplu, ar fi fost oportună introducerea utilizării unor tehnologii de comunicare cum ar fi videoconferința, telefonul sau internetul pentru interpretarea în situațiile în care prezența fizică a interpretului nu este neapărat necesară pentru a garanta caracterul echitabil al procedurilor, conform art. 2 alin. 6 din Directiva 2010/64/UE a Parlamentului European și a Consiliului privind dreptul la interpretare și traducere în cadrul procedurilor penale, sau introducerea folosirii semnăturii electronice de către traducători, conform Legii 455/2001.

Crearea, organizarea și funcționarea Uniunii Naționale a Traducătorilor și Interpreților Judiciari

Asociația Traducătorilor din România nu vede care este rolul unei posibile Uniuni Naționale a Traducătorilor și Interpreților Judiciari, atâta timp cât, conform prezentului proiect de lege, Ministerul Justiției, prin compartimentul de specialitate, reglementează activitatea traducătorilor și interpreților judiciari, organizează examene de autorizare și de evaluare periodică a acestora conform unor criterii stabilite tot de către Ministerul Justiției, emite autorizațiile, dispune suspendarea și încetarea acestora, coordonează și controlează activitatea traducătorilor și interpreților judiciari, stabilește sfera lor de activitate, obligațiile, răspunderea, precum și plata lor.

De asemenea, Asociația Traducătorilor din România consideră că misiunea și obiectivele principale ale unei organizații profesionale trebuie să fie reprezentarea și apărarea drepturilor și intereselor profesiunilor pe care le reprezintă și asigurarea celor mai înalte standarde de calitate în serviciile profesionale prestate de către profesioniștii reprezentați. Astfel, considerăm că nu este în interesul niciunei profesii să fie reprezentată de o organizație profesională care nu are ca obiectiv principal apărarea drepturilor și intereselor profesioniștilor pe care se presupune că-i reprezintă. Din nefericire, acest aspect nu pare să reiasă, explicit sau implicit, din conținutul proiectului de lege.

În opinia ATR, modul în care este concepută această posibilă Uniune Națională a Traducătorilor și Interpreților Judiciari este nerealist în raport cu potențialul pieței (evaluat la aproximativ 1300 de traducători și interpreți în studiul Comisiei Europene [The status of the translation profession in the European Union](#), p. 30, Tabel 1) și cu numărul de traducători activi de pe piață care ar putea dori să desfășoare o activitate de traducere și interpretare judiciară în liniile trasate de acest proiect de lege. Credem că o structură mai compactă și mai flexibilă ar fi mai realistă și mai funcțională, având în vedere că, în opinia ATR, numărul de traducători și interpreți judiciari nu va depăși 1300.

Din acest motiv, considerăm că trebuie revizuite în mod fundamental toate capitolele și articolele din proiectul de lege care se referă la posibila Uniune Națională a Traducătorilor și Interpreților Judiciari, începând cu utilitatea și rolul unei astfel de organizații.

Încălcarea unor principii etice

Asociația Traducătorilor din România propune eliminarea integrală a art. 4 (3), precum și a altor prevederi similare din textul proiectului de lege (de exemplu, art. 45 (4)), care au un caracterului profund neetic.

Conform [Codului deontologic al Asociației Traducătorilor din România](#), un traducător sau un interpret profesionist trebuie:

„1. să traducă sau să interpreteze mesajul original cu fidelitate și cu respectarea următoarelor condiții:

- a. să traducă exclusiv dintr-o limbă pe care o cunoaște;
- b. **să traducă exclusiv într-o limbă pe care o cunoaște la nivel de limbă maternă;**
- c. să traducă exclusiv într-un domeniu care îi este familiar.”

Acest principiu deontologic se regăsește și în [Codul etic al European Association for Legal Interpreters and Translators \(EULITA\)](#), organizație din care Asociația Traducătorilor din România face parte ca membru cu puteri depline:

„Legal interpreters and legal translators must not take on an assignment for which they have no or inadequate competences (**in terms of language or subject matter**), or which they are not able to perform properly (e.g. for lack of time to prepare for the assignment).”

De asemenea, acest principiu etic este inclus și în [Codul de practici profesionale al FIT Europe](#), Centrul Regional European al Federației Internaționale a Traducătorilor, organizație din care Asociația Traducătorilor din România face parte ca membru cu puteri depline din 2008:

„2.1. Translators and interpreters shall only work in languages and subject areas for which they are qualified and have the requisite skills. **Translators should translate only into their mother tongue, their language of habitual use or a language in which they have proven equivalent competence.**”

Nu în ultimul rând, conform textului acestui proiect de lege traducătorii și interpreții judiciari sunt autorizați pentru limba străină și limba română și lucrează cu instituții din sistemul judiciar și extrajudiciar autohton, așadar nu vedem necesitatea practică a unei derogări de la principiile deontologice fundamentale ale profesiilor de traducător și interpret. Considerăm că orice traducere scrisă sau orală efectuată de traducătorii și interpreții judiciari trebuie să aibă ca limbă-țintă sau ca limbă-sursă limba română.

Sugerăm eliminarea completă a art. 4 (6). Considerăm că obligativitatea acceptării tuturor misiunilor de traducere scrisă și orală este neetică și contraproductivă, deoarece nu asigură premisele identificării celui mai competent profesionist pentru fiecare procedură.

Principiile deontologice ale profesiilor de traducător și interpret obligă traducătorul și interpretul să refuze misiuni de traducere scrisă sau orală care îi depășesc sfera de competență. Numai traducătorul și interpretul poate decide, în funcție de misiunea propusă, dacă poate sau nu să o accepte. Printre motivele justificate se numără: competența lingvistică și în domeniul de specialitate al procedurii sau al dosarului în cauză, lipsa unui timp suficient pentru pregătire, lipsa accesului la dosar, precum și motive de natură morală sau care țin de credințe și valori personale.

Având în vedere că proiectul de lege își propune să autorizeze traducători și interpreți judiciari, vă aducem la cunoștință că, în activitatea de interpretariat, există noțiunile de limbă activă și limbă pasivă, definite după cum urmează:

- **Limba activă** este o limbă pe care interpretul o vorbește la un nivel excelent și către care interpretează pentru părți. Limba activă a interpretului este, de regulă, limba maternă. Mulți interpreți pot să cunoască la un nivel excelent și o altă limbă în care pot să interpreteze. În mod normal, interpreții cunosc mai multe limbi (numite și limbi pasive) din care interpretează în limba maternă. Conform raportului final al [Forumului de reflecție privind multilingvismul și formarea interpreților](#), publicat de Comisia Europeană în 2009, nivelul de competență lingvistică pentru o limbă activă este C1 sau C2 (nivel de cunoaștere echivalent limbii materne).
- **Limba pasivă** este o limbă pe care interpretul o înțelege și din care interpretează atunci când este vorbită de părți. Un interpret poate să înțeleagă foarte bine mai multe limbi, pe care poate să le și vorbească într-o anumită măsură, însă nu suficient de bine pentru a putea interpreta în limba respectivă.

Vă rugăm să acordați atenție și să țineți cont de aceste noțiuni specifice activității interpreților și care fac ca obligativitatea acceptării tuturor solicitărilor (art. 4(6)) să conducă la efecte negative nedorite.

Dobândirea autorizației de traducător și interpret judiciar

Este îmbucurător că Ministerul Justiției înțelege că simpla cunoaștere la un nivel mai mult sau mai puțin acceptabil (nota minimă 7 conform art. 24 (4)) a limbii străine și a limbii române nu este suficientă pentru a presta servicii de traducere scrisă și orală de calitate adecvată. Un examen poate evalua, cu mai multă sau mai puțină precizie, unele competențe pe care o persoană le-a dobândit în cadrul unor programe universitare specializate sau prin studiu individual, în afara unor astfel de programe universitare. Cu toate acestea, un astfel de examen nu poate înlocui pregătirea de specialitate a traducătorilor și interpreților în cadrul unor programe masterale de traductologie, terminologie, interpretariat.

În momentul de față, există mai multe standarde naționale și internaționale în domeniul prestării serviciilor de traducere, cum ar fi standardul „Servicii de traducere. Condiții cerute pentru prestarea serviciului”, în special secțiunea 3.2.2., și standardul ISO 17100.

Cităm din conținutul standardului SR EN 15038:2006:

„3.2.2 Competențe profesionale ale traducătorului

[...]

Competențele sus-menționate trebuie dobândite prin cel puțin una dintre următoarele modalități:

- **studii superioare acreditate în domeniul traducerilor** (diplomă recunoscută);
- studii echivalente în orice alt domeniu, plus minimum doi ani de experiență documentată în traduceri;
- minimum cinci ani de experiență profesională documentată în traduceri.”

Având în vedere obligația instituțiilor publice de a respecta standardele naționale și internaționale, considerăm că principiile promovate în aceste standarde trebuie să se regăsească în cuprinsul unei legi care reglementează prestarea serviciului de traducere și interpretare, chiar dacă aceasta este limitată strict la sfera judiciară.

Suntem de părere că preluarea principiilor standardelor naționale și internaționale în conținutul prezentului proiect de lege ar fi de natură să asigure procese și proceduri solide și eficiente care să garanteze caracterul echitabil al actului de justiție inclusiv prin asigurarea de servicii de traducere și interpretare de înaltă calitate pentru procedurile judiciare și conexe.

În baza considerentelor de mai sus, solicităm revizuirea art. 20, art. 21, art. 22 pentru a fi conforme standardelor naționale și internaționale din domeniu.

Atribuțiile „compartimentului de specialitate din cadrul Ministerului Justiției”

În vederea asigurării unei planificări eficiente a activității de traducere și interpretare judiciară, ATR sugerează introducerea unor noi atribuții ale „compartimentului de specialitate din cadrul Ministerului Justiției”. Astfel, acesta ar trebui să colaboreze cu instituții de învățământ superior care formează traducători și interpreți (programe universitare și masterale etc.) pentru a se asigura că acestea formează traducători și interpreți care răspund cerințelor sistemului judiciar (limbi străine, competențe etc.).

În plus, în baza unor date statistice colectate periodic, acest compartiment ar trebui să elaboreze proiecții privind cererea viitoare din sistemului judiciar (limbi străine insuficient acoperite etc.) și să ia măsuri pentru acoperirea cererii cu traducători și interpreți judiciari calificați.

Organizarea activității de traducere și interpretare judiciară

Atragem atenția Ministerului de Justiție că piața de traducere și interpretare judiciară reprezintă aproximativ 12% din piața de traducere autohtonă și că, în momentul de față, există puțini traducători și interpreți care reușesc să-și câștige existența doar din această activitate, din numeroase motive obiective. Impunerea unei forme de organizare prea restrictive pentru activitatea de traducător și interpret judiciar, precum și potențialul de piață modest¹ pot conduce la scăderea atractivității acestei cariere.

În ceea ce privește profilul profesional complex și cumulativ al noii profesii de „traducător și interpret judiciar”, menționăm că foarte mulți profesioniști prestează fie doar servicii de traducere, fie doar servicii de interpretariat, numărul celor care abordează cu succes ambele servicii, traducere și interpretariat, fiind relativ mic. Din acest punct de vedere, suntem de părere că ar fi mai potrivit ca Ministerul Justiției să permită candidaților să opteze pentru prestarea de servicii de traducere, de interpretariat sau de traducere și interpretariat judiciar.

De asemenea, avem îndoieli că formele de organizare descrise în art. 37 (1) ar putea fi atractive pentru viitoarele generații de absolvenți, mulți dintre ei având calificări la nivel masteral în traductologie, terminologie și interpretariat.

Nu în ultimul rând, considerăm că este contraproductiv ca persoanele care doresc să-și ofere serviciile sistemului judiciar, ajutând la asigurarea unei justiții echitabile în România, să fie obligate, implicit sau explicit, să-și deschidă multiple forme de desfășurare a activității pentru a presta alte servicii de traducere și interpretare, din afara sistemului judiciar. Aceste servicii de traducere și de interpretare sunt tot servicii profesionale, iar imposibilitatea desfășurării acestor activități într-o singură formă de organizare poate conduce la alegerea altei forme de organizare mai flexibile, în detrimentul asigurării unor servicii de traducere și interpretare de calitate în sfera judiciară.

¹ Datele comunicate de INSSE pentru anul 2012 indică faptul că volumul pieței de servicii de traducere și interpretare este de 37,7 milioane de euro. În baza acestor cifre, ATR evaluează piața de traduceri și interpretare judiciară la aproximativ 4,5 milioane de euro (12% din totalul pieței). Luând în calcul faptul că potențialul pieței autohtone permite susținerea activității unui număr de 1300 de traducători și interpreți judiciari, un traducător și interpret judiciar ar putea câștiga în medie 3480 de euro pe an, adică 290 de euro sau 1305 lei pe lună, în condițiile în care salariul mediu brut în România este de 2582 lei. În cazul în care numărul de traducători și interpreți judiciari depășește potențialul pieței, așa cum este situația în prezent, venitul individual mediu potențial se reduce proporțional. Aceste cifre sunt simple proiecții, bazate pe volumul pieței de traduceri, conform datelor comunicate de INSSE, însă evidențiază faptul că o profesie de traducător și interpret judiciar de sine stătătoare nu este viabilă din punct de vedere economic, deoarece o persoană cu studii superioare va dori să câștige un venit corespunzător nivelului studiilor sale.

Drepturi și obligații ale traducătorilor și interpreților judiciari

ATR sugerează adăugarea unei noi litere la art. 47 cu următorul text:

„n) să i se garanteze accesul la acte sau la dosar cu suficient timp înainte a misiunii de traducere sau interpretare pentru a se putea pregăti;”

Pentru a asigura dreptul la liberă asociere, sugerăm modificarea textului literei j) de la art. 47 (1) după cum urmează:

„j) să adere individual la asociații profesionale naționale și internaționale;”

ATR sugerează adăugarea unui alineat (5) la art. 48 cu următorul text:

„(5) Traducătorul și interpretul judiciar este obligat să-și păstreze neutralitatea și să mențină o atitudine imparțială pe durata procedurilor judiciare, evitând orice contact inutil cu persoanele suspectate sau acuzate, familiile acestora sau membrii profesiilor juridice.”

Sugerăm adăugarea unei litere (w) la art. 49 cu următorul text:

„w) să-și păstreze neutralitatea și imparțialitatea pe durata procedurilor judiciare.”

Examenul de evaluare profesională periodică

Asociația Traducătorilor din România consideră oportună evaluarea profesională periodică introdusă în proiectul de lege la art. 50. Cu toate acestea, considerăm că un sistem de evaluare pe baza pregătirii profesionale continue și a activității profesionale desfășurate este mai potrivit și mai ușor de implementat. Un exemplu de succes în acest sens îl oferă Țările de Jos care au realizat recent prima reevaluare profesională periodică la 5 ani după modificarea legislației privind traducătorii și interpreții judiciari, folosind criteriul pregătirii profesionale continue și solicitând traducătorilor și interpreților judiciari să acumuleze un număr de 50 de ore de formare profesională continuă în 5 ani, echivalentul a 10 ore pe an. Considerăm că o altfel de măsură este de natură să încurajeze perfecționarea profesională continuă și poate da rezultate foarte pozitive.

Traducătorii specializați și interpreții înregistrați la ANAF în baza autorizației de traducător și interpret autorizat

ATR atrage atenția că, până în prezent, foarte mulți traducători și interpreți s-au înregistrat la ANAF în baza autorizației de traducător și interpret emise de Ministerul Justiției în baza L178/97, deoarece aceasta este cea mai simplă modalitate de înregistrare fiscală în vederea prestării de servicii de traducere și interpretariat. Acești traducători își desfășoară în prezent activitatea în mod legal, în conformitate cu reglementările în vigoare.

De asemenea, suntem de părere că un număr relativ mic dintre aceștia vor dori să devină traducători și interpreți judiciari, conform prezentului proiect de lege, din cauza limitărilor drastice ale sferei de activitate. Având în vedere că autorizațiile în baza cărora aceste persoane își desfășoară activitatea au fost emise tot de Ministerul de Justiție, considerăm că nu este normal ca aceste persoane, care își desfășoară activitatea în deplină legalitate în momentul de față, să fie practic scoase în afara cadrului legal prin modificările introduse de prezentul proiect de lege și să fie nevoite să-și schimbe forma de organizare în termen de 6 luni de la intrarea în vigoare a legii, în cazul în care nu doresc să accepte o limitare a activității la sfera strict judiciară.

Astfel, considerăm că persoanele care s-au înregistrat la ANAF în baza autorizației de traducător și interpret autorizat emise conform L178/1997, dar care nu doresc să devină traducători și interpreți judiciari, ar trebui să își poată continua activitatea de traducere și interpretare non-judiciară în forma de organizare deja existentă. Este limpede că aceste persoane nu-și vor mai putea folosi autorizația de traducător și interpret veche și că nu vor presta servicii de traducere și interpretare judiciară, dacă nu vor dori să obțină autorizația nouă.

Asociația Traducătorilor din România solicită Ministerului Justiției să clarifice situația traducătorilor și interpreților autorizați în baza legii 178/1997 care nu doresc să presteze servicii de traducere și interpretare judiciare, conform prezentului proiect de lege, ci doresc să continue să presteze alte tipuri de servicii profesionale de traducere și interpretare, care le erau permise anterior în baza L178/1997.

De asemenea, având în vedere termenele de 6 luni stabilite de art. 57 (2) și art. 64 (1), considerăm că ar fi oportună prelungirea termenului prevăzut la art. 57 (2) la cel puțin 12 luni în loc de 6 luni pentru a asigura suficient timp persoanelor vizate să studieze conținutul legii traducătorilor și interpreților judiciari și al regulamentului de aplicare și să ia o decizie în cunoștință de cauză în ceea ce privește viitorul lor profesional.

Deși înțelegem că Ministerul Justiției are nevoie de timp suficient pentru elaborarea regulamentului de aplicare a legii traducătorilor și interpreților judiciari, considerăm că după publicarea acestui regulament în Monitorul oficial, persoanele vizate (traducători și interpreți autorizați în baza L178/1997) trebuie să dispună de timp suficient pentru a analiza textul acestui regulament și pentru a lua o decizie privind viitoarea formă de activitate pe care vor dori să o adopte.

Protecția și prelucrarea datelor cu caracter personal

Considerăm că Ministerul Justiției trebuie să țină cont de drepturile persoanelor prezente pe lista interpreților și traducătorilor autorizați și trebuie să se asigure că utilizează datele lor personale în conformitate cu legislația în vigoare privind protecția și prelucrarea datelor cu caracter personal.

Astfel, considerăm că Ministerul Justiției poate să utilizeze lista existentă a traducătorilor și interpreților autorizați în baza L178/1997 în scopurile descrise în legea 178/1997 și care nu includ comunicarea acestei liste unei eventuale Uniuni Naționale a Traducătorilor și Interpreților Judiciari.

Suntem de părere că ar fi normal ca Ministerul Justiției să obțină acordul explicit al tuturor persoanelor de pe lista traducătorilor și interpreților autorizați în baza L178/1997 înainte de a comunica datele lor personale unei entități care nu era prevăzută în cuprinsul legii L178/1997 la crearea respectivei liste de traducători și interpreți autorizați sau la data obținerii autorizației de către aceste persoane.

Asociația Traducătorilor din România (ATR) este o organizație profesională națională având ca misiune promovarea și reprezentarea la nivel național și internațional a traducătorilor, interpreților și terminologilor din România, apărarea drepturilor și intereselor lor nepatrimoniale, precum și promovarea unui standard de înaltă calitate a traducerii în mediul profesional românesc. ATR este membru cu puteri depline al Federației Internaționale a Traducătorilor, care reunește 109 organizații profesionale din peste 60 de țări și reprezintă aproximativ 80.000 de profesioniști. De asemenea, ATR este membru cu puteri depline al European Legal Interpreters and Translators Association (EULITA).